ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ
ਬਨਾਮ
ਮਧਯ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 704 ਦੀ 2018)
ਅਗਸਤ 04, 2022
[ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ ਅਤੇ ਹਿਮਾ ਕੋਹਲੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਕੋਡ, 1973: ਐਸ. 313 – ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ – ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਖੇਤਰ – ਫੈਸਲਾ: ਐਸ. 313 ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ – ਐਸ. 313 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਉਭਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ – ਐਸ. 313 ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅੰਤਤੋਗਤਵਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ – ਅਜਿਹੀ ਚੂਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ – ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਜੋ ਚੋਟ ਤੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ – ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਐਸ.307 ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੇ ਐਸ. 25 ਅਤੇ 27 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ – ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਐਸ. 313 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਚਾਅ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਗ 'ਤੇ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ – ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਅਤੇ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੱਥਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਬਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ, ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਕਿਆ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਐਸ. 313 ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਭਵ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣਾ ਅਭਿਯੋਗ, ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾਓਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ – ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਧਾਰਾ 307 – ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 – ਧਾਰਾਵਾਂ 25, 27।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ PW1, PW10 ਅਤੇ PW11 ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ PW9, ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 161 Cr.P.C ਅਧੀਨ, ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਉਸਦੀ ਮਾਂ, PW3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ" ਗਵਾਹ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ" ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

1.2 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਗੋਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵੈਰਾਂਡਾ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ। ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਰਾਤ ਦੇ ਲਗਭਗ 10:30 ਵਜੇ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ PW3 ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣੂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝਲਕ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾਈਕ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣਯੋਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪਰਿਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ, PW3 ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ, PW3 ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦਾ। [ਪੈਰਾ 12, 13]

1.3. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਬਣਾਈ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14]

1.4. ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਬਣਾਈ ਪਿਸਤੌਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਯੂ5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ8 ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ5 ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਈਕ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ8 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਪਲੈਂਡਰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ8 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [ਪੈਰਾ 16]

1.5. ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਲੇਟ, ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ, ਜਾਂ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਵੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦਾ ਧੁੰਦਲਾ ਵਰਣਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੰਗ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਵਾਹਨ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚਕਾਰ ਕੋਈ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17]

1.6 ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਬਚਾਅ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਦ੍ਵੰਦਵੀਤਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19, 22]

1.7 ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਚਾਅ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25]

1.8 ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। [ਪੈਰਾ 26]

1.9 ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ, ਉਚਿਤ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਭਿਆਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀਤਾ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅੰਤਤਃ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ। ਅਜਿਹੀ ਚੂਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ; ਫਿਰ ਵੀ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਲੰਬੀ ਉਲਝਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਮਾਮਲਾ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27, 28]

1.10 ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਹੀ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਤਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤਰਕ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸਹਿਜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 29, 30]

1.11 ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਬਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਹਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 31]

ਭਾਸਕਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2018) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 591: [2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 751; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਦਨ(2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 653 : 2018 (14) ਐਸ.ਸੀ.ਏ.ਐਲ.ਈ. 748; ਰੀਨਾਹਜ਼ਾਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ, (2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 289 : [2018]13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1108; ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2021)6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2021] 5 ਜੇ.ਟੀ. 532; ਅਸਰਫ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ(2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 328 : [2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1115; ਐਮ. ਅੱਬਾਸਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ, (2001) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 103 : 2001 (4) ਜੇ.ਟੀ. 92; ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2020) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 811 : [2020] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 508 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

[2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 751 ਪੈਰਾ 10 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1108 ਪੈਰਾ 19 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2021] 5 ਜੇ.ਟੀ. 532 ਪੈਰਾ 20 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1115 ਪੈਰਾ 25 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2020] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 508 ਪੈਰਾ 29 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 704 ਦਾ 2018.

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਦੀ 26.05.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਸੀ.ਆਰ.ਏ. ਨੰਬਰ 1870 ਦਾ 2005.

ਕੌਸਤੁਭ ਏ., ਅਸ਼ਵਿਨ ਕੁਮਾਰ ਨਾਇਰ, ਵਿਕਾਸ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਪਸ਼ੁਪਤੀ ਨਾਥ ਰਜਦਾਨ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਕਾਇਸ਼ ਬੇਗ, ਪ੍ਰਖਰ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਮਿਸ ਸਨੇਹ ਬੈਰਵਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ.

1. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ 26.05.2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ 18.08.2005 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਵਾਧੂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 119/2003 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ('ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.') ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ('ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ') ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 25 ਅਤੇ 27 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 1,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲਗਭਗ 1 ਸਾਲ, 7 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਅਭਿਯੋਜਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤੱਥਾਤਮਕ ਢਾਂਚਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, 14.02.2003 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 10:30 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (PW2) ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸੱਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ (PW3) ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪੜੋਸੀ (PW1, PW10, PW11) ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਦੋਸ਼ੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਫਾਇਰਆਰਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਵੀ।

4. ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 307/34 ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 25(1B) (ਏ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 27(1) ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਉਸ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। 26.05.2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (PW2) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ (PW3) ਦੀ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਸਾਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫਾਇਰਆਰਮ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਈਓ (PW9) ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਜਾਂ ਛਰੇ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਰਿਟਾਇਰਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ।

6. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ [ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਸੀਜੇਆਈ]

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ2) ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ (ਪੀਡਬਲਿਊ3) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸਨੂੰ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

7. ਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ।

8. ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੇਸੀ ਬਣਾਈ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦੌੜ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਪੜੋਸੀ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਏ।

9. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਜਤ ਸ਼ੁਕਲਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ1), ਅਮਿਤ ਭਾਸੀਨ (ਪੀਡਬਲਿਊ10) ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ੁਕਲਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ11) ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਰਾਹੁਲ ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ9), ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ, ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।

10. ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਇਕੋ ਇਕ ਸਬੂਤ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ" ਗਵਾਹ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ "ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ" ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਵਾਹ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। [ਦੇਖੋ ਭਾਸਕਰਰਾਓ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2018) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 591; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਦਨ, (2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 653]

11. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ2) ਅਤੇ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ (ਪੀਡਬਲਿਊ3) ਦਾ ਬਿਆਨ: ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:

"... 14ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਫਰਵਰੀ 2003 ਨੂੰ ਰਾਤ 10.30 ਵਜੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਿੰਟੂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਹਾਰਨ ਵਜਾਇਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪਿੰਟੂ ਦੁਬੇ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਾਲੂ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਿੰਟੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ-ਆਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ-ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ। ਸੋ, ਮੈਂ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਐਸਾ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਸੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ। ਫਿਰ ਪਿੰਟੂ ਨੇ ਬਾਈਕ ਨੂੰ ਰੇਸ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪਿੰਟੂ ਨੇ ਬਾਈਕ ਨੂੰ ਰੇਸ ਦਿੱਤੀ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਮੈਂ ਦੌੜਿਆ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਆਏ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਆਈ। ਮੇਰੇ ਪੜੋਸੀ ਅਮਿਤ ਭਾਸੀਨ, ਵਿਕਾਸ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਰਜਤ ਸ਼ੁਕਲਾ ਉੱਥੇ ਆਏ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ-ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।"

PW3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, PW3 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:

"... ਘਟਨਾ 14ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਫਰਵਰੀ, 2003 ਦੀ ਹੈ ਲਗਭਗ 10.30 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਸੀ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਆਈ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ – ਸੰਦੀਪ ਬਾਹਰ ਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗਿਆ। ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਾਲੂ ਸੀ। ਐਸਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੋ ਸੰਦੀਪ ਤੁਰੰਤ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ।"

ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਤਰਣ ਵਿੱਚ, PW3 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ:

"ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੋਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਵਰਾਂਡਾ ਖੁੱਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ" ਬਾਹਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਧਮਾਕਾ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ..... ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਵੀ ਹੈ।"

ਫਿਰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"…. ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਪਰਿਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

12. ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਣ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਣ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵਰਾਂਡੇ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ।

13. ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 10:30 ਵਜੇ

ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਰਿਚਿਤ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛਿਣ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾਈਕ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣਯੋਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪਰਿਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ, ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਲੇਗਡ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਪਰੀਖਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ3, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦਾ।

14. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

15. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਿਊ5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ8 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ:

ਪੀਡਬਲਿਊ5 ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

"ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਲੱਭੀ..... ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਹਨ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਏ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ..... ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇਹ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਮੈਨੂੰ ਸੰਦੀਪ ਉਪਾਧਿਆਯ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸੰਬੰਧ ਹਨ.... ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪੜੋਸੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਉੱਥੇ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੜੋਸੀ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪੜੋਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ।"

PW8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ:

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਬਣਾਈ ਪਿਸਤੌਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਪਲੈਂਡਰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜਿਸ 'ਤੇ MP 17 MB 9735 ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

16. ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਰਾਹੁਲ ਸ਼ਰਮਾ (PW9) ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਬਣਾਈ ਪਿਸਤੌਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ (PW5 ਅਤੇ PW8) ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, PW5 ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਈਕ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ PW8 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਸਤੌਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਪਲੈਂਡਰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ PW8 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

17. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੈਲੇਟ, ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਜਾਂ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਕੋਈ ਅਵਸ਼ੇ□ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦਾ ਧੁੰਦਲਾ ਵਰਣਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੰਗ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਵਾਹਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

18. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣਯੋਗ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਲੀਬੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਗਵਾਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਡੀਡਬਲਿਊ1 ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਿਊ2 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਬੀਮਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਭਰਾ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਲਿਆਈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

19. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।[ਦੇਖੋ ਰੀਨਾ ਹਜ਼ਾਰਿਕਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, (2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 289]

20. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ. (2021) 6 SCC 1, ਧਾਰਾ 313 ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ., ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"22. ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ, ਅਕਸਰ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਚਾਅ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਸਿਧਾਂਤ — "ਆਡੀ ਅਲਟਰਮ ਪਾਰਟਮ" ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ

ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅੱਗੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

21. ਉਪਰੋਕਤ ਪੂਰਵਾਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਬਚਾਵ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

“ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਜਾਂਚ

Q3 ਮਿਤੀ 14.2.03 ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਲਗਭਗ 10:30 ਵਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਪਿੰਟੂ @ ਪਦਮ ਧਰ ਦੁਬੇ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਨਗਰ, ਉੱਤਰ ਕਰੋਦੀਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸੰਦੀਪ ਉਪਾਧਿਆਇ (PW2) ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਹੀਰੋ ਹੌਂਡਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੰਬਰ MP 17B/9795 'ਤੇ ਆਏ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਚਾਵ ਦਲੀਲ

ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਗਿਰਿਜਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ:-

ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਦੇ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸੰਦੀਪ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਸੰਦੀਪ ਐਨ.ਐਸ.ਯੂ.ਆਈ. ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਰਿਸ਼ਦ (ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੌਂਸਲ) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ, ਮੈਨੂੰ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਵ ਸਬੂਤ ਦੇਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ :- ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਵ ਸਬੂਤ ਦੇਣੇ ਹਨ।

DW1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ

1. ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਮਾਤਾ 'ਤੇ ਹੈ; ਕਰੌਦੀਆ ਵਿੱਚ ਸਿਧੀ 'ਤੇ; ਪਿੰਡ ਅਮਾਹਟੋਲਾ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨਗੜ੍ਹ, ਵੇਲਦਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। 14.02.2003 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ 9:15 ਵਜੇ ਉੱਤਰ ਕਰੌਦੀਆ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਮਾਤਾ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਪਿੰਡ ਮਾਤਾ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰ ਪਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ 11-11.30 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਫਿਰ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ ਨੇ ਲਗਭਗ 12 ਵਜੇ ਜਨ ਸਵਾਸਥ ਰਕਸ਼ਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ। 15ਵੇਂ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਡ੍ਰਿਪ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਲੋਕ ਵੀ ਸਨ।

ਡੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ

1. ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਘਰ ਸਿਧੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ। 14.2.2003 ਨੂੰ, ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਾਤਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸਤ ਲੱਗੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਅਨੁਸਾਰ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ 15.2.2003 ਨੂੰ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਿੰਡ ਮਾਤਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ।

2. ਮੈਂ ਖੁਦ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪੜੋਸੀ ਹਾਂ। ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਧੀ ਤੋਂ ਮਾਤਾ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਮਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ 4-6 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

22. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਬਚਾਅ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਦ੍ਵੰਦਵਤਾ ਕਾਰਨ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਚਾਅ ਦੇ ਉਕਤ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

“10. ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਮੋਟੀਵ ਕਾਰਨ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਸੰਦੀਪ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਮਿਤ ਭਾਸੀਨ_ਪੀ.ਡਬਲਿਊ._10 ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ -ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-11 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਸੰਦੀਪ ਉਪਾਧਿਆਇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਸੰਦੀਪ ਉਪਾਧਿਆਇ 'ਤੇ ਫਾਇਰਆਰਮ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਿਵਾਰੀ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

23. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਲੀਬੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਜਦੋਂ ਬਚਾਵ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

“14. ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਵ ਦਲੀਲ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਚੀ ਗਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਬਚਾਵ ਗਵਾਹਾਂ ਸ਼ੰਕਰਦਯਾਲ ਮਿਸ਼ਰਾ_ਡੀਡਬਲਿਊ_1 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕੁਮਾਰ ਤਿਵਾਰੀ_ਪੀਡਬਲਿਊ-2 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ‘ਗਵਾਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੜੋਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੱਸ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।”

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

24. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

“22. ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਬਚਾਵ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸੁਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਦੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 307 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

25. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਚਾਵ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਅਸਰਫ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, (2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 328)

26. ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਉਭਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਵ ਅਰਥਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

27. ਜੇਕਰ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਇਕੋ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰਿਆ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਵਾਇਦਾਂ ਜੋ ਨਿਆਂਇਕ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਖਾਲੀ ਰਸਮੀਤਾ ਹਨ। ਧਾਰਾ 313 ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਪੂਰਤੀ ਅਖੀਰਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਆਂਇਕ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ।

28. ਅਜਿਹਾ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਫਰੇਮਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਫਿਰ ਵੀ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਲੰਬੀ ਉਲਝਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

29. ਇਹ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਇਕ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸੰਭਾਵਨਾਓਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। [ਦੇਖੋ ਐਮ. ਅੱਬਾਸ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ, (2001) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 103]. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2020) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 811 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਵਰਜਨ ਧਾਰਾ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਚਾਅ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰੇ।

30. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤਰਕ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤ 'ਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਪਰ ਕੱਢੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਲਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

31. ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਬਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ, ਦੋਸ਼ੀ ਬਰਾਮਦ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ, ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

32. ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁੱਥੀ ਨੂੰ ਭੂਸੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਕੱਢੇ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਵਲ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾਓਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਸਫਲ ਰਹੇ।

ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹਨ।

33. ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ
(ਸਹਾਇਤਾ : ਸ਼ਸ਼ਵਤ ਜੈਨ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate